Biblioteca istorică-poporală română.

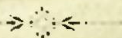

MARIA PUTOIANCA

ROMAN ISTORIC.

ESTRAS DIN CEA MAÏ GLORIÓSĂ EPOCĂ A VIEȚIÏ LUI

MIHAÏ VITEAZUL.

DE

N. D. POPESCU.

EDITURA
Librărieĭ CIURCU Brașov.

I.

România în anul 1593.

Într'una din serile de tómnă ale anuluĭ 1593, doĭ tinerĭ 'nalţĭ ca braziĭ şi mândri ca nisce fete marĭ, tocmaĭ cum sunt bunĭ de iubit, pe nisce caĭ sirepĭ de munte, mărunţĭ la stat, dar vînjoşĭ şi bine legaţĭ, eşiaŭ din Tîrgovişte pe pórta despre Mănăstirea Dealuluĭ, cam pe lângă Ialomiţă şi mergeaŭ încetinel pe drumul cel mare ce duce spre Bucurescĭ.

Unul dintr'înşiĭ era plăviţ, cu ochiĭ verḑĭ, cu mustăciόra sciĭ colea ca vrabia, cu fruntea lată, faţa rumenă şi chica săltând în unde auriĭ pe latele sale spete; acesta părea maĭ în vîrstă; celălalt era óches, avea ochĭ negri, sprîncene dese, dar neînbinate, faţa cam deschisă, mustăciόra abia mijindă şi cóma capuluĭ négră ca pana corbuluĭ; acesta nu părea maĭ mare de 27 anĭ.

Îmbrăcămintea lor simplă, dar curată, era a unora neguţătorĭ tîrgoveţĭ care umblă prin ţară după zacherale saŭ alte lucrurĭ vrednice de speculă, căcĭ până atuncĭ nu sĕ rĕspândise încă în ţară acea mulţime de uniforme ce sĕ vedéŭ în timpul luĭ Mihaĭ până şi prin sate, căcĭ oştirea cea mare care bagă în timp de şépte anĭ grόza în Turcĭ şi Leşĭ, încă nu sĕ formase.

Tineriĭ mergeaŭ în trapul cel mic al cailor şi vorbĭaŭ între dênşiĭ cam cele următóre:

— Să dăm cailor pintenĭ maĭ ţepenĭ, frate Radule, ḑicea cel óches celuĭ plăvit, şi să mergem maĭ iute ca să putem ajunge până în séră.

— Ba să nu ne grăbim, rĕspunse cel ce fu numit Radu de camaradul sĕŭ, căcĭ până în chindiĭ tot nu putem ajunge, şi de la sfinţitul sóreluĭ încolo nu e bine să ne găsim pe drumul cel mare, căcĭ haĭtele turceştĭ ce furnică prin ţară, ne pune bine, cu tótă teşcheréoa de slobodă umblare dată de Caraiman-Paşa.

— Turciĭ! lifte spurcate! păgânĭ nelegiuiţĭ, când va scăpa ţara de eĭ?.... strigà junele cel óches, lovind cu pumnul în căpăţîna şeleĭ.

— Când va da Românuluĭ cuţitul la os ţépăn, rĕspunse Radu fără turburare.

— Încă nu 'ĭ-a dat? esclamă cămăradul sĕŭ surprins; póte că nu sciĭ ce foc şi pârjol este pe biată ţară? Póte că nu sciĭ câte neajunsurĭ fac Românuluĭ spurcatul de păgân? Póte că nu sciĭ că vin în bătătura creştinuluĭ, îĭ ĭa vita de la jug, saŭ juninca din grajd, până şi găina din coteţ şi pânza din rĕsboĭ, fără ca el sĕ ḑică nimic alt de cât c'a scăpat cu viaţă? Póte că nu sciĭ că nicĭ fetele, nicĭ copiiĭ, nicĭ nevestele sĕrmanuluĭ Român nu sunt cruţate de câniĭ ceĭ spurcaţĭ carĭ pe uniĭ îĭ necinstesc, pe alţiĭ îĭ batjocoresc şi pe ceĭ maĭ mulţĭ îĭ vênd robĭ peste Dunăre?

— Ba le sciŭ pe tóte până într'una.

— Nicĭ casa omuluĭ, nicĭ avutul luĭ, nicĭ fiinţa luĭ, nicĭ chiar sfintele altare, înaintea cărora ne închinăm nu sunt respectate de eĭ! strigă junele brunet aprinḑêndu-sĕ din ce în ce maĭ mult; bietul creştin nu este volnic nicĭ măcar să năpustéscă tot şi să fugă unde o vedea cu

ochiĭ, căcĭ păgâniĭ îĭ rĕpune viaţa îndată ce'l prinde, luând calea băjenărituluĭ, şi maĭ dicĭ că cuţitul n'a dat la os?

— N'a dat, rĕspunse Radu flegmatic.

— Pe ce te întemeĭezĭ? când rostescĭ astă vorbă, şi ce te face să dicĭ că încă n'a dat? rĕspunse celălalt june cu ciudă.

— Dacă cuţitul ar fi dat de osul Românilor, s'ar fi sculat cu mic cu mare şi ar fi aruncat în Dunăre pe asupritorĭ.

— Ce folos dacă Badea o dice da şi Hâncu ba? Ce folos dacă bieţiĭ Românĭ sunt gata a'şĭ dobândi resplătirea, iar Vodă stă greoĭ şi nu dă nicĭ un semn de viaţă?

— Să-şĭ facă dreptate prin eĭ înşuşĭ fără scirea luĭ Vodă, iar nu să aştepte mură'n gură.

— Să încépă o asemenea luptă primejdiósă fără înţelegere cu Vodă? nu sĕ póte?

— Şi de ce nu?

— N'aŭ arme, n'aŭ iérbă, n'aŭ nicĭ de unele.

— Când o veni vremea chiar pariĭ sĕ schimbă în arme şi Vodă are să vrea ceea ce ţara va vrea; noródele cele bune fac pe Domniĭ ceĭ bunĭ.

— Nu ascepta una ca asta de la Mihaĭ, el nu sĕ va strica nicĭ o dată cu Turciĭ, căcĭ Turciĭ 'l-aŭ pus pe tron.

— Pĕcat, frate Mîrzeo, că escĭ prietinul luĭ Vodă şi nu-l cunoscĭ bine; el prietinul Turcilor? nicĭ nu te gândescĭ ce cloceşte în sufletul luĭ.

— De ce nu ciocneşte o dată aceea ce cloceşte? căcĭ de multă vreme îmĭ trece prin urechĭ cuvinte ca acestea?

— N'a venit vremea îţĭ dic.

o parte
e pustia
ışinósele
suflați de
âna fră-
uĭ, puin-
guluĭ ță-
și încă-
ta, cum
uncĭ veĭ
ĕ dă îna-
vreaĭ sĕ

gata a

n peptul
sunt toțĭ
ĭ de cât

domnie,
or. — De

vecie.
este un
ulțĭ, ceĭ
tul stră-
fórte rar
în stare

ânĭ ca să
nche sĕ-ĭ
ĭ curând.

— Poporul!
de ce nu alérgă
fruntea luĭ?
— Leul treb
asemenea și popo
țitul la os. Când
muget de oțărîre
Mihaĭ va fi în fr
biruință în biruin
— Dea domn
binecuvêntată.
— Va veni, a
— Voĭ fi.
— La piciórel
Radu surîdênd cu
— Nu, rĕspu
cu soția mea, lu
pe câmpul de rĕ
nevoĭ.
— Să sciĭ că
luĭ Dragomir din

Plăce

Pe când călĕ
ce reproduserăm
sfințit, lumina înc
réscă pe cer câte
că sĕ înoptéză, R
— Sĕ dăm c
maĭ curând la ad
răm Găescĭĭ și pă
de loc.

atuncĭ ce maĭ aştéptă Mihaĭ?
la el? de ce nu sĕ pune în

ue îndârjit ca sĕ fie nebiruit.
rul; luĭ nu 'ĭ a dat încă cu·
'i va da, toţĭ vor scóţe un
şi vor striga: Destul! Atuncĭ
intea luĭ gata d'al duce din
ţă.
ul să vie maĭ curând acea ḑi

atuncĭ să fiĭ gata.

e logodniciĭ tale aĭ? rĕspunse
rĕutate.
nse Mîrza înfocat, ci alăturĭ
ptându-ne unul lângă altul
sboĭŭ ca sĕ scăpăm ţara de

aştept una ca asta dela fiica
Putoienĭ.

II.

rile Turcescĭ.

ătoriĭ noştriĭ convorbiaŭ cele
maĭ sus, sórele sĕ lăsă spre
epù să descréscă şi să sĕ ză-
o stea licăritóre. Cum vĕḑù
adu ḑise:
călcâe cailor, ca sĕ ajunge
ăpost sigur, căcĭ abia trecu-
nă la Afumaţĭ nu e o palmă

— Maĭ este încă vreme pănă sĕ murgéscă, rĕspunse Mîrza păstrând mersul cel liniştit al caluluĭ sĕŭ.

— Da, dar avem în cale, nu departe de aci, o limbă de pădure désă şi întunecósă.

— O sciŭ, dar nu mĕ tem de ea. Turciĭ nicĭ o dată n'aŭ iubit desimea pădurilor; eĭ tot-d'auna pe lângă sate şi oraşe s'aŭ adăpostit ca sĕ aĭbă de unde jefuì ceva. Pădurea din potrivă a slujit drept adăpost bieţilor creştinĭ cariĭ 'şĭ-aŭ luat lumea în cap de gróza lor.

— Aşa e; sĕ póte însă sĕ fie prin pădure Românĭ răsniţĭ, şi aceştia, prin întunerec, să ne ĭa drept Turcĭ.

— Nu-mĭ este frică de Român, rĕspunse Mîrza cu voce tare; el nu asupresce nicĭ o dată pe fratele sĕŭ.

— Bine, aşa sĕ fie; dar pe Maria aĭ uitat'o? ea ne aştéptă să sosim cu un ceas maĭ curênd; uitat-aĭ că adinéorĭ singur îmĭ dedeaĭ zor?

— N'am uĭtat, dar mĭ-am ḑis în mine: că dacă nu pot s'o vĕd astă-séră, cel puţin să mĕ gândesc la ea, lăsând caluluĭ voia d'a merge cum va voì.

— Gingaşe inimĭ de îndrăgostiţĭ! strigă Radu privind cu milă pe tovarăşul sĕŭ, ĭată unde sunt ţîntuite gândurile vóstre, dorul vostru, inimele vóstre! şi maĭ cârtiţĭ că ţara e băntuită de leota păgânitățiĭ şi maĭ murmuraţĭ împotriva nepăsăriĭ luĭ Vodă! Ţara geme sub jugul cotropitor şi voĭ vĕ gândiţĭ numaĭ la drăguţele vóstre. Nu veţĭ fi voĭ ostenĭĭ cariĭ veţĭ mântui ţara din robie.

— Pe viul Dumneḑeŭ! te înşelĭ, Radule, strigă Mîrza tremurând de nĕcaz; nu cu-

noscĭ bine pe Mîrza; iubesc pe Maria ca pe lumina ochilor meĭ, dar îmĭ iubesc ţara maĭ mult ca viaţa mea. Sune buciumul de rĕsboiŭ şi veĭ vedea tu cine este fratele tĕŭ de cruce. D'ar suna chiar în ḑiua când popa mĕ va cununa cu draga mea logodnică, să sciĭ, că un minut n'aş sta în cumpĕnă, ci m'aş grăbi să fiŭ cel d'ântâiŭ, care ar alerga la chemarea ţăriĭ în primejdie.

— Aşa te voiŭ, frate, rĕspunse Radu înduioşat; aşa, dar aide să dăm călcâe fugacilor noştri ca să ajungem maĭ curând acolo unde ne duce dorul.

După aceste cuvinte ambi călăreţĭ, instrunară zăbalele cailor, le dete călcâe pe sub burtă, îĭ puse în trap mare şi în curând intrară în pădure.

Prin cuvêntul pădure în veacul în care trăĭaŭ eroiĭ noştriĭ, nu sĕ înţelegea acea leasă de arborĭ rarĭ, subţireĭ şi pipernicitĭ, în care nu sĕ póte ascunde nicĭ măcar un epure şi căreea noĭ îĭ dăm acum acel pompos nume, ci o întindere nemărginită de pămênt acoperită—de nisce copacĭ 'nalţĭ ca cerul şi groşĭ ca butia, crescuţĭ unul lângă altul ca peria şi înţesaţĭ de ruguri şi mărăcinĭ astfel încât să nu pótă omul să sĕ strecóre printr'ênşiĭ, fără cu mare anevoinţă. Potecele eraŭ rare, strîmte şi aşa de întunecóse, în cât raḑele sóreluĭ nu pĕtrundeaŭ nicĭ o dată în acea piclă de frunziş, şi dacă sĕ zărea pe la unele locurĭ câte un petec de cer, sĕ vedea în mediul ḑileĭ licărind pe el stelele ca nóptea. In jurul Bucurescilor eraŭ cele maĭ marĭ şi maĭ dese pădurĭ, între care cea maĭ mare şi cea maĭ deasă era pădurea Vlăsia, care

încingea laturile acestuĭ oraş, ca un nemĕsurat brîŭ, începênd din luncele Vlascii, suindu-sĕ spre nord şi apoĭ coborîndu-sĕ până spre Bărăganele Ialomiţeĭ după ce umbrea câmpiile lăturaşe ale Ploescilor şi Buzĕuluĭ.

Cum întrară eroiĭ noştri în pădure, lumina dispăru cu totul şi eĭ începură să umble prin întunerec bâjbăind; caiĭ însă nu 'şĭ schimbară mersul, fiind-că natura a dat animalelor o simţire ce nouĕ ne lipsesce, mişcarea, care le descopere primejdiile ce'ĭ ameninţă şi le povăţuesce paşiĭ în lipsă de lumină.

După ce merseră astfel ca un sfert de óră, ambiĭ caiĭ săriră de o dată în sus cu piciórele dinainte şi începură să sforăe şi să sĕ tragă înapoĭ cu tóte pintenele şi bicele ce primiaŭ de la călăreţĭ.

— Trebue să fie ceva p'aci, dise Radu uitându-sĕ cu băgare de sémă în tóte părţile; caiĭ nu sforăe d'asurda aşa, chiar din senin.

— Póte o fi ascuns prin tufişurĭ vre-un lup.

— Saŭ niscaĭ-va ómenĭ rĕŭ-voitorĭ, căcĭ calul presimte primejdia.

— Ce o fi fie, cu Dumnedeŭ înainte! dise Mîrza făcêndu-şĭ semnul cruciĭ.

— Amin, rĕspunse Radu; să mergem însă maĭ oblu şi maĭ domol ca să fim cu maĭ multă băgare de sémă.

Caiĭ de astă dată sĕ supuse a merge incetinel, dar nu făceaŭ un pas fără să tremure, fără să sufle greŭ pe nas, fără să sforăe şi din când în când să rîncheze; astă aţiţare a cailor puse pe gândurĭ pe călăreţĭ şi 'ĭ făcură să sĕ uite prin stufişurile mărginaşe cu mare atenţiune. Nu vĕdură nimic până ce nu cotiră spre drépta

ca să apuce pe altă potecă; când fu să cotéscă, îndată ce ajunse în poenița din care se începeaŭ maĭ multe potecĭ spre diferite direcțiĭ, caiĭ iar începură să sforăe şĭ să se dea înapoĭ ca maĭ nainte şi călăreţiĭ îĭ opriră în loc şi începură să sĕ uite ţiindu-şĭ respirarea şi pipăind cu mâna paturile pistólelor din coburĭ.

O rază de lună ce sĕ strecurase furişândă prin stratul cel gros de frunzet, le aduse în acel minut óre-care lumină şi 'ĭ făcură să vadă în órecare depărtare maĭ multe matahale negri stând drept în mijlocul drumuluĭ.

Vederea astor umbre nemişcătóre, aşedate în mijlocul drumuluĭ într'un numĕr maĭ mult ca îndoit de cât eraŭ cavaleriĭ noştriĭ, ar fi băgat fiorĭ recĭ în óre-care om, orĭ cât ar fi fost de brav; să nu vĕ miraţĭ dar dacă vĕ voĭ spune că înfioră şi pe ceĭ doĭ junĭ călĕtori; cu tóte acestea nu-ĭ descurajà, nicĭ nu-ĭ făcù să'şĭ piardă cumpĕtul.

— Să ne întórcem înapoĭ, dise Mîrza.

— Ar fi de surda, rĕspunse Radu, căcĭ eĭ ne-aŭ vĕdut, ne vor urmări şi ne vor împuşca pe la spate ca pe nisce fugarĭ fricoşĭ.

— Bine dicĭ. aşa e! cu Dumnedeŭ dar înainte.

— Ba să stăm loculuĭ şi să întrebăm cine sūnt, căcĭ póte să fie nisce cresciniĭ, carĭ nu ne vrea rĕul şi ne iaŭ drept Turcĭ. Cine e acolo? adăogă Radu, strigând din rĕsputerĭ?

Ecoul cel rĕsunător al păduriĭ repeţi de ne numĕrate orĭ astă strigare puternică, dar nicĭ un rĕspuns nu veni de la matahalele ce staŭ nemişcate

— Sunt ómenĭ rĕĭ acestia, ḑise Radu, după ce 'şĭ repetă întrebarea încă de două orĭ, pune mâna pe pistóle, Mirzo.

— A! păgânĭ spurcaţĭ! strigă acesta luând câte un pistol în fie care mână, ia asceptaţi-mĕ să vĕ întreb eŭ alt-fel, printr'un rĕspuns maĭ vrednic de voĭ, ca să vedem deşclesta-vi-sĕ-va óre fălcile şi rĕspunde-mĭ-veţĭ?

— Rostind aste cuvinte aţinti ochiĭ spre acele matahale şi-şĭ desgoli ambele ţeve de la unul din pistóle. Matahalele rĕmase tot aşa de mute şi tot aşa de nemişcate. Radu îşĭ descărcà şi el una din arme, dar nu primì nicĭ el vr'un rĕspuns. Pe când sĕ pregătea Mîrza să-şĭ maĭ descarce şi cea laltă armă, Radu îl opri şi-ĭ ḑise:

— Staĭ pe loc, căcĭ nu este lucru curat, ceea ce avem înaintea ochilor; mi sĕ pare că n'avem a face cu fiinţe viĭ, căcĭ aminterĭ n'ar maĭ fi stat nemişcate în picióre în urma descărcărilor armelor nóstre ce fură aşa de bine ochite. Mi sĕ pare că avem a face cu niscaĭ-va strigoĭ.

Să nu vĕ prindă mirare, iubiţĭ cetitorĭ, că auḑiţĭ asemenea cuvinte ciudate eşind din gura unor ómenĭ ce sĕ lăudaŭ cu prĭetinia luĭ Mihaĭ Vitézul, ci aduceţi-vĕ aminte că nu numaĭ în acel secol înapoiat, ci chiar în secolul nostru, maĭ acum câţĭ-va anĭ, părinţiĭ şi moşiĭ noştriĭ credeaŭ cu convingere în esistenţa acestor visiunĭ fantastice, rĕmăşiţe rătăcite ale vechilor credinţe păgânescĭ.

Mîrza auḑind pe Radu vorbind ast-fel, sĕ înfioră, dar rĕspunse:

— Póte să aĭ dreptate, frate, însă ce ne facem noĭ? în drum n'o să rĕmânem.

— Să ne întórcem înapoĭ ca să apucăm pe altă potecă.

— Asta n'o voiŭ face d'aş sci că peiŭ: Să rătăcesc prin cărărĭ necunoscute până la ḑiuă şi să întârḑieḑ d'a vedea mâne la mânecare pe draga mea Maria ce ne aşteptă numĕrând minutele? asta nu va fi, măcar d'aş sci că mĕ prăpădesc aci în bungetul ăsta. Ce s'o întêmpla întêmple-să, cruce ajută şi înainte cu D-ḑeŭ.

Pronunţând aste cuvinte, sĕ înarmă de treĭ orĭ cu semnul sfinteĭ crucĭ, dete pintenĭ caluluĭ şi ajunse în dreptul matahalelor maĭ 'nainte d'a face Radu un pas după el, fără ca aste umbre sĕ facă o singură mişcare. Cum ajunse acolo, Mîrza strigă:

— Radule! Radule! vino de veḑĭ grozăvie, şi după ce pronunţă aste cuvinte, descălecă, legă calul de un copaciŭ şi sĕ apropiă de matahale.

Radu auḑind chemarea, alergă şi el, şi cum ajunse scóse şi el un ţipet de spaimă, descălecă, legà calul şi alergă şi el spre locul unde era Mîrza.

Orĭ ce închipuire veţĭ avea, iubiţĭ cetitorĭ, tot nu vĕ veţĭ putea face prin ghîcire, o idee adevĕrată de priveliştea ce Radu şi Mîrza aveaŭ înaintea ochilor. Închipuiţi-vĕ că de şépte crăcĭ de copacĭ eraŭ spânḑuraţĭ patru bărbaţĭ, treĭ în flórea vêrstiĭ şi unul cu barba mare şi albă, şi treĭ femeĭ, tóte tinere; câteşĭ şépte în haine ţerănescĭ, câte-şĭ şépte învineţiţĭ şi înţepeniţĭ bănănăiaŭ la suflarea vêntuluĭ cu patru palme maĭ sus de pămênt; închipuiţi-vĕ că de craca

unuĭ alt arbore puțin maĭ depărtat era spânḑurată o femee în vîrstă, asemenĭ îmbrăcată, cu pieptul gol și de fie-care mână a eĭ era spânzurat câte un copilaș, un băiat de șépte anĭ și o fată de cincĭ anĭ, și de nodul ștrĕngulul dimprejurul gâtuluĭ era aninat un alt copilaș de țîță ale căruĭ buzișóre recĭ și învinețite atingeaŭ sênul mameĭ; și atuncĭ vĕ vețĭ face o ideе adevĕrată de gróznica priveliște ce aveaŭ ceĭ doĭ junĭ înainte-le.

— Astea sunt isprăvile Turcilor! strigă Radu înfiorându-sĕ.

— Și Mihaĭ maĭ stă să sĕ gândiască! obiectă Mîrzea cu indignație.

— Deŭ ar trebui adus aci ca să vaḑă cu ochiĭ.

— Sĕrmanĭ ómenĭ! sĕrmane femeĭ! și maĭ ales sĕrmaniĭ copiĭ nevinovațĭ! ce le-o fi greșit de i-a chinuit așa fără de milă?!...

— Ce să le greșéscă? le-a greșit că sunt Românĭ și creștinĭ și n'aŭ fost în stare să le sature lăcomia lor cea turcéscă.

— Dómne D-ḑeule! când sfântul sóre va lumina acea ḑi bine-cuvêntată, în care vor fi rĕsplătite prin o pilduire îngrozitóre atâtea neomenóse strêmbătățĭ?

— Nu e vremea departe, Mîrzo, bun este Dumneḑeŭ; cu cât păgâniĭ vor face maĭ multe de acestea, cu atâta sĕ va apropia maĭ mult acea sfântă și mult dorită ḑi. Româniĭ sunt vitejĭ, dar trebuesc îmboldițĭ sdravĕn ca să sĕ misce și sĕ încépă. Odată ce aŭ început. numaĭ biruința îĭ maĭ póte opri.

— Până să încépă, Turciĭ îĭ vor stinge cu desĕvîrșire.

— N'aĭ grije; mulţĭ sunt Turciĭ ce jefuesc, dar maĭ mulţĭ sunt Româniĭ, carĭ le vor rĕsplăti tâlhăriile lor.

— Ah! Mihaĭ, Mihaĭ Vodă, începĭ o dată, căcĭ este grozavă privelişţea ce avem înainte!

— Să curmăm vorba, Mîrzo, rĕspunse Radu, întrerupându-l şi să ne grăbim a deslega pe ăştĭ nenorocițĭ, spre a-ĭ ascunde în stufiş şi apoĭ să fugim iute ca să nu dea Turciĭ peste noĭ.

— In stufiş îĭ vor mânca fiarele sĕlbatice.

— Maĭ bine în pântecele fiarelor, de cât aci supuşĭ la batjocurile păgânilor.

Mîrza ascultă pe Radu, sĕ suì pe cal, ajunse până la fie-care din cracă, de care era spânzurat câte un cadravu, tăiă funia de cânepă cu un cuțit, Radu primi în brațe câte unul, unul unul pe nenorocițĭ şi după ce'ĭ coborîră pe toţĭ jos şi deslegă şi pe prunciĭ ce atârnaŭ de mama lor, îĭ tîrîră în stufiş, îĭ acoperiră cu frunze şi cu cetină, încălicară şi merseră înainte.

În depărtare de câţĭ-va paşĭ, deteră de un noŭ spânḑurat care atingea pământul cu vîrful piciórelor. Mîrza sĕ apropie de craca de care era spânḑurat, care era subţire şi sĕ încovoiase sub greutatea corpuluĭ, tăiă funia cu cuţitul şi trupul căḑù jos grămadă. Când căḑù eşi din peptul luĭ un gemăt dureros.

— Este viŭ! stirgă Mîrza descălicând plin de bucurie; şi după ce descălică sĕ apropiă de trupul ce ḑăcea grămadă pe pământ, îl întinse, îl pipăi la pept şi găsindu-l încă cald, începù să 'l frece şi auḑì încă un gemăt.

Cum auḑì al doilea gemăt, Mîrza sĕ ridică în picĭóre, sĕ apropie de cal, luă de la oblincul şeleĭ o ploschiţă mică plină cu rachiŭ şi o apro-

De craca unuĭ alt pom era spânḑurată o femee cu peptul gol şĭ de fie care mână a eĭ era spânḑurat câte un copil şi de nodul ştrén-gulul din jurul gâtuluĭ ei, aninat un copil de ţâţă. (Vedĭ pag. 13.)

piă de buzele leşinatuluĭ. Bĕutura spirtósă ajutase: junele spânzurat, căcĭ nu era maĭ mare de 17 anĭ bietul băiat, deschise ochiĭ, îĭ roti în jurul săŭ şi vĕdênd pe Mîrza îĭ închise iarăşĭ.

— Nu te teme, tinere, îĭ dise Mîrza cu o voce dulce, căcĭ eŭ nu 'ţĭ voiŭ rĕul, nu sunt Turc.

— Tată... mamă... unde... sunteţĭ? murmură junele cu o voce stinsă.

— Aci sunt, scólă, rĕspunse Mîrza, sprijinindu-l ca să sĕ ridice.

— Unde sunt?... întrebă băiatul ridicându-sĕ şi rotind ochiĭ în tóte părţile.

— S'aŭ ascuns, îĭ vom căuta noĭ îndată.

— Nu 'ĭ aŭ spândurat?

— Nu.

— Slavă ţie Dómne c'am scăpat şi eŭ şi eĭ! strigă bietul băiat făcêndu'şĭ cruce; pe-alde nea Neagu şi pe-alde lea Ilinca 'ĭ-a spândurat căcĭ 'ĭ-am vĕdut în ştreang.

— Da, şi noĭ 'ĭ-am vĕdut.

— Dar pe nea Muşat?

— Şi pe el.

— Şi pe-alde nea Dobre?

— Şi pe dênsul.

— Şi pe lea Călina şi pe lea Tudora?

— Pe toţĭ.

— Numaĭ pe tata, pe mama şi pe copilaşĭ nu?

— Nu, rĕspunse Mîrza abia putêndu-sĕ stăpâni de milă.

Intr'acest timp veni şi Radu lângă eĭ.

— Mulţămescu-ţĭ maĭcă Precestă, că ne-aĭ mântuit! oftă sĕrmanul băiat rîdicând ochiĭ la cer şi închinându-sĕ cu credinţă.

— Cine v'a spânḑurat? întrebă Radu.

— Ce fel cine? maĭ încape întrebare? Creştiniĭ nu aŭ obiceiŭ să spânḑure pe ómenĭ fără de vină, numaĭ Turciĭ sunt aşa de câĭnoşĭ.

— Dar bine ce le-aţĭ făcut?

— Ce să le facem? iacă nimic, a căḑut năpaste peste noĭ chiar din senin, rĕspunse băiatul cam necăjit.

— Nu te supĕra, tinere, ḑise Mîrza cu blândeţe şi istorisesce-ne cum a mers şiretenia asteĭ întêmplărĭ.

— Iată cum; rĕspunse băiatul aşeḑându-sĕ pe iarbă. Eram alaltăerĭ sara strânşĭ pe prispa caseĭ, aĭ noştri tata, care e judeţ în sat, mama, nea Négu, nea Muşat şi nea Drăghicĭ, cariĭ eraŭ pârgarĭ şi împreună cu nevestele lor stam de sfat povestind fel de fel de lucrurĭ, când iată că sĕ apropie de casa nóstră, sciĭ colea în murgul săreĭ, un proclet de cochinţ, ca vaĭ de el, care ne rugă să 'l găsduim până diminéţă, căcĭ este străin şi n'are de cheltuială. Tata nu prea vru, pârgariĭ nu 'l îndemnară de loc, de teamă să nu fie vre-un spion turcesc, care să ochiască pe unde sĕ găsesce ce-va de jefuit, dar mama, care e bună de inimă, făcêndu-i-sĕ milă de el, rugă pe tata să 'l primĭască a durmi în tinda caseĭ. Tata nu sĕ împotrivi şi aduse pe grecoteĭ în casă, îl puse la masă şi 'l găsdui potrivit obiceiuluĭ românesc. A doua ḑi îĭ umplu desaga cu merinde, îl petrecu până în capul satuluĭ şi 'ĭ ḑise să mérgă cu D-ḑeŭ. Îndată ce plecă grecu şi află Româniĭ de găsduirea ce 'ĭ dete tata, strigară toţĭ într'un glas, că grecul este iscódă turcéscă şi hotărîră să năpusteească satul şi să fugă cu tot ce puteaŭ lua. Îndemnară şi pe tata să facă ca eĭ, dar

tata le rĕspunse că datoria uneĭ judeţ este d'a nu 'şĭ părăsi satul fiind în viaţă, dar pe noĭ ne lasă să plecăm; noĭ nu voirăm şi rĕmăserăm; asemenea rĕmase şi pârgariĭ, care ḑiseră că eĭ trebue să fie acolo unde este şi judeţul lor. Până la înserat sĕ goli satu de urla câniĭ în el ca într'un loc pustiŭ şi bungetul pădurilor vecine sĕ împlu de pribegiţĭ. Aḑĭ dimineaţă cum sĕ făcu ḑiuă ne pomenirăm cu grecu de alaltăerĭ că întră în curtea nóstră însoţit de vr'o ḑece Turcĭ ce tîraŭ după sine pe pârgarĭ şi pe nevestele lor. — Ĭată şi judeţul, strigă nelegiuitul care ne mâncase pânea şi sarea, el trebue să scie unde aŭ fugit ţăraniĭ. Cum auḑiră aste cuvinte, Turciĭ sĕ năpustiră spre tata, începură să'l bată, să'l tragă de barbă şi de pĕr şi să'l întrebe unde sunt ascunşĭ ţăraniĭ? — Să nu spunem nimic feţiĭ meĭ, ḑise tata întorcêndu-sĕ spre pârgarĭ, căcĭ chiar de neam face vênḑătorĭ, de mórte tot nu scăpăm cum nu scăpară pârgariĭ tuturor satelor bântuite de ăştĭ nelegiuiţĭ. Dacă D-ḑeŭ a voit ca să perim astfel, facă-sĕ voia luĭ; dar Iuḑĭ să nu ne facem, să nu ne îngreunăm sufletul cu noĭ pĕcate. — Nu, nu, nu vom spune nimic, rĕspunserăm noĭ toţĭ. Nu pot să vĕ maĭ spuiŭ ceea ce s'a întêmplat după astă hotărîre, căcĭ furăm cu toţiĭ răpiţĭ, bătuţĭ mĕr, legaţĭ cobză, tăvăliţĭ prin tină şi batjocoriţĭ cum nu puteţĭ să vĕ închipuiţĭ. După ce s'aŭ săturat de nelegiuirĭ, ne legară de stâlpiĭ căseĭ şi dete foc stoguluĭ de trestie după casă. — Nu'ĭ ardeţĭ, strigă Grecul, ci să'ĭ ducem în pădure unde cată să fie ascunşĭ ţăraniĭ şi acolo îĭ voiŭ face eŭ să vorbească. După aste cuvinte ne tîrîră până aci şi iar ne întrebară şi iar ne îngroziră; noĭ însă rĕmaserăm neclintiţĭ în ho-

tărîrea d'a nu spune nimic. — Spânzuraţi-ĭ, strigă turcul cel mare şi grăbiţi-vĕ ca să ajungem de vreme la Afumaţĭ, unde ne ascéptă Caraiman Paşa.

Cum audiră aste ultime cuvinte, atât Mîrza cât şi Radu trĕsăriră şi tot într'o voce întrebară pe junele ţăran!

— La Afumaţĭ aŭ dis că merg?

— Da, rĕspunse junele fiŭ de judeţ.

— Pe caĭ, căcĭ nu e vreme de perdut, strigă Mîrza; numaĭ de n'am sosi prea târziŭ!...

— Tinere, caută în acel stufiş, strigă Radu adresându-sĕ către băiat şi acolo veĭ găsi pe tată-tĕŭ, pe mamă-ta, şi pe fraţiĭ teĭ, împreună cu pârgariĭ şi pârgăresele. Rĕmas bun şi rógă-te luĭ Dumnedeŭ să nu fim şi noĭ tot aşa de nenorociţĭ ca tine.

III.

Ţicalidi.

Până când fugoşiĭ caĭ aĭ luĭ Radu şi Mîrza, vor străbate codriĭ şi câmpiile ce le-aŭ maĭ rĕmas de străbătut că să ajungă la satul Afumaţĭ, până când dênşiĭ vor sbura ca gândul, înfruntând tóte pĭedecile şi greutăţile ce le punea înainte devastările Turcilor şi întunerecul nopţiĭ, ca să pótă ajunge la locul unde 'ĭ mâna dorul lor să ne permiteţĭ, iubiţĭ lectorĭ, ca noĭ să ajungem cu cât-va timp maĭ nainte.

Satul Afumaţĭ era, cum este şi adĭ, în mare apropiere de Bucurescĭ spre Nord-Vest în direcţiunea căiĭ spre Urdicenĭ; nu pot jura că era tot cel de acum şi tot pe locul unde sĕ află în fiinţă cel de astădĭ, căcĭ aŭ trecut mulţĭ anĭ d'atuncĭ şi multe invasiunĭ şi bóle lipicióse, ca-

tastrofe, și schimbări a suferit biata țară de atuncĭ încóce; ceea ce pot asigura este că sě afla tot aprópe de Bucurescĭ, tot cam în acea parte și sě numia tot Afumațĭ. Sě dice că a primit astă numire fiind-că era locuit de o mulțime de cărbunarĭ carĭ făceaŭ cărbunĭ vara în pădurile cele marĭ din vecinătate și iarna locuiaŭ în sat îndeletnicindu-sě cu transportul cărbunilor în locurĭ anumite. Moșia pe care era așezat acest sat, făcuse până la anul 1584 parte din domeniul averiĭ domnescĭ; ba chiar servise pe la 1521 drept reședință luĭ Radu Vodă al VII supranumit Radu de la Afumațĭ, care și zidise acolo un palat încunjurat de o cetățue, pe marginea eleșteuluĭ vecin, ale căror ruine sě věd și până în diua de adĭ, însă după tragica mórte a aceluĭ Domn Mihnea Vodă ce maĭ apoĭ sě turci, o dăruise unuĭ sfetnic al sěŭ, Cruceru Dragomir, ce sě supra-numia nu sě scie din ce causă, Putoianul.

Îndată ce sě iscăli hrisovul de danie, Cruceru Dragomir aduse din Bucurescĭ meșterĭ iscusițĭ și puse de 'ĭ dură o păreche de case boerescĭ falnice și încăpětóre, căcĭ palatul fusese ars și dărîmat la 1528 de cătră conspirătoriĭ Neagu Voinicul și Drăgan Postelnicul, după ce ucisese pe Radu Vodă în episcopia Râmniculuĭ. Cum cădù pentru a doua óră stăpânul și bine făcătorul sěŭ, care numaĭ pentru el fusese bun, pentru unul mumă și pentru ceialalțĭ ciumă, trecu și el Dunărea, porni spre Constantinopole și muri pe drum, lăsând la Afumațĭ o věduvă și duoĭ copiĭ: un băiat și o fată; băiatul sě numia Radu, fata Maria.

Băiatul, care fusese de mic copil dus la

curtea luĭ Alexandru Vodă al II-lea şi înrolat ca copil de casă încă de la vîrsta de 9 anĭ, fu numit serdar de Mihnea Vodă la vîrsta de 19, în întâiul rênd al domnieĭ sale şi Crucer al 24 de anĭ când domni a doua óră Mihaĭ Vodă, il găsi numit căpitan de Ştefan Vodă Surdul şi 'l ţinu încă la sine, căcĭ era un bun militar, un bun Român şi un om bun de sfat şi de înţelegere. După ce sĕ încredinţă că însuşirile sale sunt cu mult maĭ presus de cât i sĕ spusese, uită că e fiul sfetniculuĭ luĭ Mihnea, prin care ţara suferise atât de multe asuprirĭ, şi 'l primi în micul cerc al căpetenielor de armată pe care 'ĭ numia buniĭ luĭ prĭetinĭ.

Acolo Radu întâlni pe căpitan Mîrza, care era strănepotul unuĭ Tătar convertit după timpul luĭ Vlad Ţepeş, care moscenise numaĭ numele de tătar, dar firea şi inima sa eraŭ curat româncscĭ, şi cum îl vĕḑu, legă cu el o prĭetinie ferbinte şi sĕ făcu cu el frate de cruce.

Maria rĕmâind în sat împreună cu mamă-sa, crescuse şi sĕ făcuse mare fără să iasă din satul sĕŭ. Copilăria şi-o făcu în casele părintescĭ, petrecênd vara şi iarna în camera maiciĭ sale, ascultând poveţele eĭ cele bune şi lucrând lângă ea acele minunăţiĭ mândre de cusăturĭ şi broderiĭ, care făcea altă-dată fală femeilor Române, fală ce din nenorocire am perdut'o ca multe altele, căcĭ Româncelor de aḑĭ a început să le fie ruşine de a maĭ lucra! Când nu lucra sĕ sbeguia în curte orĭ grădină jucându-sĕ numaĭ cu doĭ băeţĭ aĭ unuĭ scutelnic bĕtrân, care crescuse, trăise şi îmbĕtrânise în casa lor. Ast scutelnic fusese în tinereţele sale soldat şi luase parte la rĕsboiul de înstalare pe tron a

luĭ Iliaş Vodă; el nu scia alt-ceva de cât cunoscinţele militare ce apucase a învěţa, şi nesciind maĭ mult, sĕ ocupa tótă ḑiua puindu-şĭ copiiĭ în rênd cu Maria şi învěţându-ĭ pe câte treĭ cum să sĕ misce milităresce, cum să sĕ întórcă, cum să mânuĭască armele, în fine şcóla soldatuluĭ din acele timpurĭ.

Copiiĭ creḑênd că sĕ jócă, sĕ supuneaŭ fără porunca şefuluĭ lor şi crescură sub un adevěrat regim militar. Făcêndu-sĕ mare, Maria deveni un soldat desăvîrşit; scia să mânuiască sabia şi lancea cu o înlesnire şi putere superióră etăţiĭ şi sexuluĭ sĕŭ, nemeria cu arcul de săgétă rîndunica din sbor, umbla cu armele de foc ca cum ar fi umblat cu fusele şi suvelniţa, călărea bărbătesce întocmaĭ ca un bărbat, devenise în fine aprópe un bărbat.

Mumă sa, buna jupănésă Mărgărita, rîdea cu bunătate de jocurile copilărescĭ, dar nu întrelăsa d'a învěţa pe fiĭca sa aceea ce scia din îndeletnicirile femeescĭ, şi cu chipul acesta mica copilă învěţă cu înlesnire şi cu tragere de inimă să cósă, să împletéscă şi să ţeasă cum învěţase să umble cu armele, să tragă cu arcul, şi să călărească; era o femee desăvîrşită precum era un bărbat desăvîrşit; cu tóte acestea nu era unul din acele monstrurĭ care sĕ cam înmulţesc acum în vremile nóstre prin centrurile lumiĭ civilisate, o femee bărbat care să aibă numaĭ chipul şi hainele femeescĭ, ci afară de putere, abilitate şi curaj, tóte celelalte însuşirĭ ale eĭ le avea femeescĭ: era dulce, sfiicĭósă, ruşinósă, iubitóre şi credinciósă.

Când împlini 15 anĭ, scumpa sa mamă, jupânésa Mărgărita, muri şi fratele sĕŭ o luă

şi o duse la Tîrgovişte. Ea era cu 7 anĭ maĭ mică ca fratele sĕŭ. Tótă curtea luĭ Ştefan Vodă surdul sĕ răni când vĕḑu frumseţea eĭ cea neasemĕnată, căcĭ era frumósă peste mĕsură fiica repausatuluĭ Crucer Dragomir; dar când o vĕḑu mânuind armele şi vĕnând pasĕrea din sbor, rĕmase împietrită de admiraţiune. Nimenĭ nu maĭ vorbea în Tîrgovişte de cât de sora luĭ Căpitan Radu, nimenĭ n'avea alte laude în gură de cât acelea prin care sĕ proslăvea neasemĕnatele însuşirĭ a le Mariĭ Putoenciĭ.

În curs de doĭ anĭ nu fu alergare de caĭ, nu fu întrecere la luptă, nu fu întrecere de dătătură la ţintă, fără ca Maria să lase înapoĭ bărbaţĭ maturĭ, ispitiţĭ din pruncie în asemenea îndeletnicirĭ şi ajunşĭ cu timpul dascălĭ iscusiţĭ. Radu era mândru de sora luĭ, iar bĕtrânul Muşat, dascalul şi învĕţătorul eĭ, era şi maĭ mândru de eleva ce produsese.

Toţĭ tineriĭ de frunte, toţĭ căpitaniĭ ceĭ marĭ, sĕ răniră de dragostea eĭ şi o cerură frateluĭ sĕŭ de soţie, căcĭ pe atuncĭ când sĕ însura cine-va nu căuta nicĭ avere, nicĭ frumseţie, ci numaĭ hărnicia feteĭ, care este adevĕrata comóră. Nu căutaŭ la averĭ, fiind-că trebuinţele eraŭ maĭ micĭ pe atuncĭ ca pe acum şi junele nu sĕ însura până nu 'şĭ asigura o posiţiune cu care să'şĭ nutrească nevasta şi copiĭ; nu căutaŭ la frumseţe, fiind-că maĭ tóte Româncele eraŭ frumóse, ci căuta fórte mult la calităţile morale, adecă să fie fata bună, blajină, sănĕtósă, tinerică şi ispitită în căsnicia caseĭ. De aceea tineriĭ ceĭ de bun neam nu sĕ uitară nicĭ la frumseţea eĭ cea neasemĕnată, nicĭ la averea părintéscă, care era a frateluĭ sĕŭ, ci la iste-

ţimea duhuluĭ eĭ. la priceperea minţiĭ eĭ şi la destoinicia eĭ d'a fi femee bună de casă şi la vreme de primejdie oştean vrednic d'aşĭ apĕra cu mâna armată leagănul copiilor eĭ. Multe femeĭ eraŭ crescute într'acest mod pe la acele timpurĭ.

Radu lăsă la buna plăcere a suroriĭ sale alegerea bărbatuluĭ ce 'ĭ va conveni şi Mariĭ îĭ cădu drag Mîrza, care era unul de ceĭ maĭ fruntaşĭ din tineriĭ căpitanĭ, Mîrza, care avusese maĭ mult ca orĭ-care ocasiunea d'a o vedea la fratele eĭ şi care o iubia maĭ dinainte. Când Mîrza audi din gura idoluluĭ cugetelor sale alegerea ce făcuse îĭ cădu la genunche şi 'ĭ jură a o face fericită. Cum vedeţĭ şi pe atuncĭ cădeaŭ bărbaţiĭ la picĭórele femeilor, dar nu ca să le jure c'are să le fie sclavĭ în tótă viaţa, ci ca să le céră voe d'a le fi nisce domnĭ şi stăpênĭ dulcĭ şi iubitorĭ.

Cum află Radu că Mîrza şi Maria sĕ iubesc îĭ logodi în ciuda altor căpitanĭ maĭ bogaţĭ ce duceaŭ nădejdea, spre pildă Stroe Buzescu, Radu Calonfirescu, Velicu comisu şi alţiĭ, după aceia primí de la Turcĭ prin Mihaĭ Vodă o teşcherea de liberă mergere şi liberă locuinţă în casele părintescĭ şi apoĭ îşĭ duse sorióra la Afumaţĭ ca să locuiască acolo cu bĕtrânul Muşat şi nevasta luĭ până ce va sosi diua cununiĭ carea avea să sĕ serbeze peste treĭ sĕptĕmânĭ la Tîrgovişte unde avea să le fie naşĭ însuşĭ Mihaĭ Vodă şi Domniţa Florica.

Cincĭ-spre-dece dile trăi juna fată gândindu-sĕ la fericirele ce 'ĭ prepara viitorul şi la îndatoririle ce 'ĭ impunea noua posiţiune ce avea să ia în societate, fără ca să fie supĕrată de

nimenĭ şi fără ca să vaḑă trecênd prin sat vre-un spahiŭ al zabietuluĭ turcesc. A şésea-spre-ḑecea ḑi, cam pe la apusul sórelui, ea sta la feréstră lângă bĕtrâna Stana, nevasta luĭ Muşat, şi vorbea încetinel cu dênsa despre fericirea ce o ascepta vorbind cu nesaţiŭ rĕcorosul aer al seriĭ.

Pe când staŭ şi vorbiaŭ ast-fel, întră în satul Afumaţĭ un om urît la chip şi îmbrăcăminte, cu faţa şi pĕrul roşcat şi cu înfăţişarea batjocoritóre şi rĕutăciósă, care reproducea cu fidelitate fantasticul tip al luĭ Mefistofeles, imortalisat de nemuritorul Göthe. Neîntêmpinând pe nimenĭ în cale ăst bizar personagiŭ cutreeră satul de colo până colo şi după ce sĕ încredinţă că satul era pustiŭ şi că ómeniĭ lipseaŭ la culesul bucatelor şi alte treburĭ întră prin curţĭ, sĕ uită cu lăcomie spre órele şi dobitócele domestice ce sĕ sbeguiaŭ prin bătătură, şi încredinţându-sĕ că tóte curţile sunt bine dichisite şi căpătuite cu tot ce trebuie unuĭ bun gospodar, începu a 'şĭ freca mânile şi a murmura cu mulţămire:

— Ce maĭ sat bun de pleaşcă! cum dracu a scăpat din vederea neferilor luĭ Caraiman Paşa, căcĭ nu e departe de Bucurescĭ? trebue să 'ĭ însciinţez.

După ce rosti aste cuvinte care 'l daŭ de gol ce pómă rea era, ajunse în dreptul caselor boerescĭ şi vĕḑênd pe Maria şi pe baba Stana la feréstră, ḑice în sine:

— Iată în sfîrşit doue fiinţe viĭ într'acest sat! Ah! ce maĭ bălaur de mueruĭcă maĭ e aea maĭ tînĕră!.. ce ochĭ marĭ! parc'ar fi doue gurĭ de pahare! ce maĭ buze!. .. foĭ de bujor, ce

maĭ faţă! .... trandafir închegat în caş, s'o sorbĭ într'o lingură de apă! .... Ti! .... ce maĭ bucăţică bună de făcut puiŭ de giol! .... O sută de pungĭ 'mĭ ar da Caraiman Paşa când i aş duce-o plocon.

Intr'acel minut îl ḑări Maria şi trimise pe Stana că să'l întrebe ce vrea? Când ḑări el pe baba eşind din casă voi sĕ fugă, dar vĕḑênd că nu sĕ maĭ póte fără a da bănuelĭ, sĕ opri în loc şi sĕ lăsă în grija întêmplări şi a isteţimeĭ sale. Intêmplarea şi isteţimea luĭ îl ajutară de minune, căcĭ baba cum eşi în prag îl întrebă:

— De la Tîrgovişte viĭ, D-ta?

— Da, măicuţă, rĕspunse el numaĭ decât, viŭ de la curtea Măriĭ sale Mihaĭ Vodă.

— Ce face jupănu nostru, e bine?

— Da, e tare-mare, sdravĕn şi sănĕtos.

— Dar jupăn Mîrza?

— Cum îl sciĭ.

— Aducĭ vr'uă carte de la eĭ?

— Nu, căcĭ eraŭ grăbiţĭ să purceadă la o vênătóre de urşĭ, când mĕ urniĭ eŭ spre partea loculuĭ, dar m'a mânat să viŭ a spune jupăniţeĭ multă sănătate.

— Ce spuĭ? întrebă baba cu nerăbdare, eĭ plec la vĕnătóre în vremea când trebue să stropoléscă de nuntă, căcĭ ḑiua cununieĭ sĕ apropie?

— Ce era să facă dăcă aşa a fost gustul Măriĭ Sale?

— Aide la jupăniţa Maria, căcĭ ea póte are să te întrebe maĭ multe.

Streinul aflase prin gura cea flecară a babeĭ maĭ mult de cât îĭ trebuia ca să iasă din în-

curcătură, prin urmare sui puținele trepte ce conducea la apartamentul Mariĭ fără de sfială.

Maria cum îl vĕḑu sĕ uită la el de sus până jos cu lăcomie și óre-care îndoială, și surprinsă de ideea ce a avut fratele sĕŭ de a-ĭ trimite un vestitor așa de ciudat la înfățisare, îl întrebă:

— Din partea frateluĭ meŭ Radu viĭ?

— Da, Măria ta, rĕspunse streinul, făcĕnd înaintea Mariĭ o mătanie până la pământ.

— Din partea luĭ Căpitan Radu Putoianu saŭ a gineretuĭ Căpitan Mîrză? întrebă Stanca.

— Din partea luĭ Căpitan Radu Putoianu.

— Nu te înșelĭ? întrebă iarășĭ Maria.

— Vaĭ de mine! stăpênă, cum să mĕ înșel când singur cu gura Mărĭi sale 'mĭ-a ḑis: Afilochie, dacă te ducĭ la Bucurescĭ....

— Ce fel, d-ta escĭ călugăr? îl întrerupse fata.

— Nu, stăpênă, ci sunt Grec, mĕ numesc Amfilochi Țicalidis, venit de cincĭ anĭ din ostrovul Hio, spre slujba Măriĭ Tale.

— Ești postelnicul frateluĭ meŭ?

— Nu, Măria Ta, eŭ sunt negustor, adun zacherele pentru Domnie, dar mĕ îmbrac așa de prost ca să nu cad jertfă neomeniților de Turcĭ carĭ aŭ năvălit într'acéstă țară întocmaĭ ca în sĕrmana patria mea.

— Urméză.

— „Amfilochie, 'mĭ a ḑis Măria sa, tot „plecĭ la Bucurescĭ, trecĭ și pe la Afumațĭ, aba„tă-te pe la casa mea de țară în care locuesce „soru-mea și spune-ĭ din parte-mĭ multă sănĕ„tate și să mĕ erte că nu pot să-ĭ scriŭ o carte „după cum cere cuviința, fiind-că sunt nevoit „să plec cu Vodă la vênătóre. Spune-ĭ din gură

„însă că sunt sănĕtos, că Mîrza logodnicul eĭ, „o iubesce maĭ mult ca orĭ când, că zorim pe cât putem ca să sosiască ca un ceas maĭ curênd ḑiua cununiĭ și că să maĭ aibă răbdare încă o „sĕptĕmână“. După ce ’mĭ a ḑis aste cuvinte a plecat, căcĭ începuse să sune trâmbița de chemare și eŭ ne maĭ avênd ce aștepta, am pornit’o încóce.

Cea maĭ mică umbră de bănuială ce ar fi putut rĕmânea în inima Mariĭ, dispăru îndată ce auḑi plăsnuirea ce compuse Grecul din cuvintele tainice scăpate din gura Staniĭ; cum auḑi aste cuvinte, Maria trămise pe bĕtrâna cu Grecul în o cameră vecină ca să-l ospeteze după cuviință și ea plină de bucurie, începu să sĕ plimbe prin casă și să ḑică:

— El mĕ iubesce și ’mĭ-o dovedesce din din ḑi în ḑi maĭ mult! Oh! Mîrzo, oh! domnul și stăpênul meŭ cel scump, nu poțĭ să-țĭ închipuescĭ cu câtă dragoste și iubire va rĕsplăti inima mea bucuria și fericirea ce aĭ sădit în sufletul meŭ.

Abia termină aceste cuvinte eșite din băerile inimeĭ sale și îndată sĕ deschise ușa și reapărù Stana urmată de Grec care de astă dată avea burta doldora, povestea sîrbuluĭ. Vĕḑêndu-l Maria îl întrébă:

— Te ducĭ la Bucurescĭ?

— Da, Măria Ta.

— Ce trébă aĭ în acel cuib de păgânĭ?

— De, Măria ta!... Măriĭ Tale să’țĭ spuĭ căcĭ nu am teamă că va eși vorbă; cu tóte că sunt oprit sub strajnica pedeapsă a cră̆cni, Măria Sa sĕ pregătesce a întra cât maĭ curênd în ĕsboiŭ cu Turciĭ și va începe maĭ ântâiŭ cu ceĭ din Bucurescĭ.

— Maică Sfântă Precestă! strigă Stana spăĭmêntată, o să între și aĭ noștri în luptă?

— Maĭ este îndoială? rĕspunse Grecul, dacă o dată sunt căpitanĭ!

— Să între în primejdie de mórte fără de vină! adaogă bĕtrâna îngrozită, să nu'ĭ lașĭ fata mea; să treceţĭ maĭ bine graniţa înainte d'a începe rĕsboiul.

— Din potrivă, mamă Stano, rĕspunse Maria cu un surîs d'o frumseţe rară, voiŭ merge și eŭ împreună cu Mîrza al meŭ ca să mĕ rĕsboesc spre a scăpa ţara din robie. Cea maĭ frumósă datorie a unuĭ Român este aceia d'a sĕ rĕsboi pentru moșia sa, și cea maĭ frumósă mórte este aceea d'a muri apĕrând'o.

— Mĕ iartă, stăpênă, rĕspunse baba umilită, uitasem că în inima d-tale de femee bate un suflet rĕsboinic de bărbat, care sĕ jócă cu armele ca cu fusele: eŭ ca o biată bĕtrână fricósă judec după inima mea.

— Să judecĭ în tot d'auna ca o Româncă, care doresce binele ţăriĭ sale și peirea dușmanilor eĭ.

— Piară, bată-ĭ concina, căcĭ multe rele fac în ţară, eŭ nu le duc dorul; tot ce aș voi este că împreună cu eĭ să nu piară și aceia pe care 'ĭ iubesc eŭ.

— Cum va fi voinţa luĭ D-ḑeŭ, așa să fie; să lăsăm însă aste vorbe și să facĭ bine să petrecĭ pe D-luĭ până maĭ încolo, căcĭ trebue să fie grăbit.

— Bine ḑicĭ, stăpênă, sunt grăbit fórte, rĕspunse Ţicalidi.

— Maĭ aĭ să-mĭ spuĭ ce-va?

— Nimic.

— Atuncĭ du-te cu D-ḑeŭ.
— Vĕ las sănĕtóse.
— Umblă sănĕtos.

După aste cuvinte Grecul plecă murmurând:
— Este maĭ frumósă și maĭ inimósă de cât credeam; sbor la Caraiman Pașa.

Peste un sfert de óră Stana sĕ întórse singură și în acelaș minut întră în casă și Mușat care sĕ întorcea de la câmp.

— A plecat? întrebă Maria vĕḑênd pe Stana întrând.
— Da, stăpênă, rĕspunse Stana.
— Cine? întrebă Mușat care tocmaĭ întra în cameră pe altă ușe.
— Un strein, rĕspunse Maria.
— Ce strein? întrebă bĕtrânul încruntându-sĕ.

Maria îĭ spuse în câte-va cuvinte tot ce sĕ petrecuse cu câte-va minute maĭ 'nainte.

— Rĕŭ a-ţĭ făcut d'aţĭ primit un strein în casă fără scirea mea, căcĭ póte fi un făcător de rele saŭ un spion turcesc ce furnică în ţară prin tóte părţile, ḑise bĕtrânul clătind din cap cu nemulţămire.

IV.

Conacul luĭ Caraiman Pașa.

Bucurescciĭ pe la secolul al XVI nu era aceea ce este acum, adecă un labirint imens de strade pavate și nepavate, care de care maĭ întortochiate și maĭ colţurate, laudă părintesceĭ îngrijirĭ a diferiţilor părinţĭ aĭ orașuluĭ pușĭ după vreme în capul onorabileĭ Municipalităţĭ, nicĭ

acel nemărginit roiŭ de albine care sĕ întinde de la Colentina până la Văcărescĭ și de la Vitan până la Grozăvescĭ; acel centru sgomotos în care sunt adunate tóte puterile civile și militare ale țăriĭ și tótă civilisațiunea nóstră europeană; pe atuncĭ era un biet târguleț, care avea o barieră în capul stradeĭ Șelarĭ, alta sub Radu Vodă, alta pe la numitul adĭ otel de Londra și alta cam pe unde este actualul palat domnesc și care avea drept mănăstirĭ mărginașe pe Mihaĭ Vodă, biserica cu Sfințiĭ, Sfântul Stefan etc.

Stradele eraŭ tot așa de neregulate ca acum și nepavate cum încă sunt multe, dar avea să ĭerte secolul înapoiat în care sĕ află și esemplul celorlalte orașe streine de cea maĭ mare importanță, care nu eraŭ în maĭ bună stare ca dênsul. Pe atuncĭ adevĕrata capitală a țăreĭ era Tìrgoviștea; acolo residaŭ autoritățile centrale, acolo era concentrată cea maĭ mare parte din armată. Bucurescĭĭ nu era alt de cât o reședință de iarnă adesea întêmplătóre a Domnilor. Populațiunea sa era prea puțin numĕrósă și compusă în mare parte de gealipĭ streinĭ, carĭ vineaŭ de peste Dunăre pe la vremurĭ ca să strîngă bucate, lână, unt și oĭ și din economĭ de vite care-șĭ păsceaŭ oile prin nemĕsuratele câmpiĭ ce sĕ întindeaŭ spre miază-zĭ și apus.

Intre gealîpiĭ saŭ negustoriĭ streinĭ, ceĭ maĭ mulțĭ eraŭ Turcĭ, și aceștia, folosindu-sĕ de slăbiciunea și bunătatea unor Domnĭ ca Mihnea Turcitu, Alesandru II-lea, Stefan Surdu și Alexandru III-lea, venîră într'un numĕr și maĭ mare și sĕ aședară în Bucurescĭ, contrariŭ disposițiunilor tractatuluĭ încheiat între Mircea cel Bĕtrân și Sultanul Baiazet Ilderim.

Vědêndu-sě într'un numěr destul de respectabil, ceata luĭ Mohamed cerură dela caĭmacanul cel mare al Silistri, o garnisónă armată, care sě le pădéscă avutul contra orĭ-căreĭ încălcărĭ şi caĭmacanul le trimise din cetatea Giurgiuluĭ un numěr respectabil de armată, care ocupà Bucurescií milităresce şi sě internară în cetățuele oraşuluĭ, între care cea maĭ de frunte era Radu Vodă.*) Domnul din timpul acela, Stefan Vodă, protestà la Pórtă contra asteĭ călcărĭ de tractate prin Capuchehaiaoa țăreĭ, dar în loc de mulțămire dobêndi ferman de mazîlire; Alexandru Vodă Moldoveanu, care'l urmà nu maĭ protestà, ci numaĭ părăsì reşedința sa de iarnă şi tótă partea despre câmp a țăreĭ pe mâna Turcilor, oprindu-şĭ pe seamă partea despre munte; cu tóte astea nu ocârmui şi el maĭ mult de un an. Venind pe tron prin influința turcéscă, Mihaĭ fiiul luĭ Pětraşcu Vodă, care primi maĭ apoĭ titlul de vitéz, găsì partea câmpuluĭ de la Calafat pănă la Brăila plină de hórde turcescĭ, care prădaŭ fără ruşinare şi temere de pedépsă tot avutul bĭeţilor Românĭ ce scăpase încă neprădat. Cea maĭ mare parte a locuitorilor fugise în munţĭ cu ce putuse lua, iar câţĭ nu putuse fugi, staŭ pe loc numaĭ de frica cotropitorilor, carĭ pedepseaŭ cu mórtea pe orĭ-cine prindea, părăsindu-şĭ vatra părintéscă. Ast ordin barbar a împĭedecat pe Românĭ d'a părăsi cu totul şi d'a lăsa pustie partea ţăreĭ bântuită de păgânĭ.

Celor ce rĕmânea, li se asigura ocrotire şi nesupěrare, dar aste asigurărĭ eraŭ numaĭ din

*) Pe atuncĭ astă mănăstire sě numea *Alexandru Vodă.*

gură, căcĭ în fapt eraŭ jefuițĭ de cotropitorĭ; fetele şi nevestele desonorate şi eĭ batjocorițĭ şi chiar omorîțĭ în modul cel maĭ înjosit.

Mihaĭ maĭ ântâiŭ lăsà pe Turcĭ să facă orĭ-ce poftea inima lor, căcĭ avea teamă de boerĭ, care nu sĕ prea uitaŭ la el cu ochĭ bunĭ; dar vĕḑênd că primesce jelburĭ peste jelburĭ, plângerĭ peste plângerĭ dela ceĭ asuprițĭ, dênsul chemà boeriĭ ceĭ maĭ bĕtrânĭ şi maĭ ispitițĭ ca să sĕ sfătuéscă cu eĭ, iar boeriĭ ĭĭ rĕspunse că ar fi o nebunie a sĕ mĕsura cu puterea turcéscă. Mihaĭ ĭĭ auḑi, recunoscù că până la óre-care punct aveaŭ dreptate şi ascepta ca timpul să-ĭ procure alte ocasiunĭ maĭ favorabile şi să prinḑă maĭ trainice rădĕcinĭ în țară.

Intr'acest timp Turciĭ trăiaŭ în Bucurescĭ ca acasă la eĭ; întărise cetățuele, îşĭ clădise redute şi împărțeaŭ dreptatea între locuitorĭ în numele Sultanuluĭ; numaĭ geamie nu făcuse încă ca să pară a fi încă în conformitate cu tractatele. Cetățuia luĭ Radu-Vodă era ocupată de statul major al armateĭ, care avea în frunte într'acel timp pe vitézul Caraiman-Paşa.

Intr'o ḑi de tómnă a anuluĭ 1594 sta Paşaoa într'un balcon înalt ce rĕspundea afară din cetățue şi-şĭ fuma nerghĭeleaoa mistuind o bună doză de haciş, ca să-ĭ trécă de urît, acel inimic de mórte al Otomanilor. Ceĭ maĭ marĭ căpitanĭ staŭ în picióre cu mânile la pept departe de el şi cu o față sfiiciósă, fiind-că Măria Sa de cu vreme era cam zaif şi nu-ĭ eraŭ toțĭ boiĭ acasă.

Pe după sfințitul sóreluĭ un om călare intrà repede în cetățue şi cum descălecà sĕ sui sus în conacul Paşaleĭ. Santinelele sĕ împotriviră

de-ocamdată, dar îndată ce-l recunoscură, să uitară la el cu desgust, dar îĭ dete drumul sĕ între. Vĕḑêndu-sĕ liber să pătrundă acolo unde mulţĭ din căpitanĭ nu cuteza să între, maĭ cu sémă în asemenea critice momente, ridicà cu ţănţoşie fruntea în sus şi trecù ţépĕn şi cu mândrie printre ceĭ ce eraŭ înlăuntru şi carĭ nu îndrăsneaŭ să-l oprésca.

Numaĭ un slujitor bĕtrân şi credincios al Paşeĭ, cutezà a eşi după perdeaoa balconuluĭ şi aĭ ḑice:

— Măria Sa este zaif.

— Bine, Negiup, rĕspunse streinul, eŭ am cu mine un leac care să-l facă numaĭ decât zaif.

Sclavul auḑindu-l sĕ dete la o parte şi-l lăsà sĕ trécă dincolo de perdea. Caraiman sta pe o sofă acoperită cu chilimurĭ de Persia şi perne de puf ornate cu multe scumpeturĭ într'o somnolenţă vecină cu somnul. Imomeaŭa nerghelelîĭ căḑuse din mâna-ĭ cea dréptă şi bóbele de chihlibar ale mătăniilor rĕmăsese nemişcate între degetele mâneĭ sale celeĭ stânge.

Streinul cum intră, îngenunche de la uşă şi merse uşurel tărîndu-sĕ întocmaĭ ca pantera pe brâncĭ până ajunse lângă sofaua Paşiĭ. Ajuns acolo, îĭ luà mâna dréptă în mânile sale şi începù sĕ o acopere cu miĭ de sărutărĭ.

— Ce câne e lângă mine? întrebà Caraiman cu o voce ursuză întredeschiḑênd puţin pleópele ochilor sĕĭ pe jumĕtate amorţite.

— Cel maĭ supus şi maĭ umilit din slugile Măriĭ Tale, Amfilochie Ţicalidi, rĕspunse Grecul cu o voce plăcută.

— Tu, întrebà Turcul desmetecindu-sĕ puţin, ce maĭ cauţĭ p'aci?

— Slujba Măriĭ Tale mĕ aduce?

— Saŭ maĭ bine o nouă vêndare a fraţilor tĕĭ, rĕspunse Turcul căscând; spune iute ce óie aĭ maĭ aruncat în ghiarele lupilor meĭ?

— Óia ce am găsit, stăpâne, rĕspunse Fanariotul rînjind, nu e pentru lupiĭ Măriĭ Tale, ci pentru însăşĭ Măria Ta.

— Ce spuĭ tu? strigà Caraiman trezindu-sĕ maĭ bine.

— O! stăpâne, bucuria cea maĭ mare ce vĕ făgăduesce Proorocul c'o să aveţĭ în raiŭ, este nimic pe lângă Româncuţa ce am de gând sĕ v'o daŭ pe mână.

— Nu minţĭ tu, ghiaur spurcat?

— S'o vedĭ numaĭ şi îndată îmĭ veĭ da dreptate, ba chiar îmĭ veĭ dice că n'am spus îndestul.

— Unde e? în ce parte de loc aĭ găsit'o? întrebà păgânul aruncând spre Grec o privire scânteietóre.

— Aprópe de Bucurescĭ, într'un sătuc neînsemnat.

— Poruncesce să'mĭ înşele calul şi du-mĕ numaĭ decât la ea.

— Are teşcherea la mână de slobodă petrecere.

— Ce-mĭ pasă mie de teşcherele? cine le-a dat le póte călca; grăbesce-te maĭ iute de-mĭ îndeplinesce porunca.

— Maĭ îngădue puţin până va plesni hacişul, căcĭ după ochĭ te cunosc că escĭ încă tiriachiŭ.

— Bine dicĭ, uitasem; mĕ miram eŭ de ce ochiĭ vor sĕ mi sĕ închidă pe când inima'mĭ sburdă.

Peste o oră hacişul plesnì şi Paşa sĕ deşteptà din toropélă.

— Ah! ce frumos vis am visat! strigà el îndată ce sĕ desceptà; îmĭ părea că eram în brațele uneĭ cadîne d'o frumsețe cerescă care mĕ desmirda şi îmĭ cânta un cântec dulce şi armonios.

În curênd visul va fi aicea, stăpâne rĕspunse vênḑătorul.

— O! d'ar fi astfel, să sci că'țĭ daŭ 100 de pungĭ cu banĭ şi calul meŭ de călărie pe d'asupra, iar de nu, te leg de códa unuĭ cal neînvĕțat şi-ĭ daŭ drumul să te tîrască prin Bucurescĭ, ca să scape lumea d'o ismă spurcată ca tine.

— Te încredințez de acum stăpâne, că baniĭ şi calul sunt aĭ meĭ.

— Să dea Alah să aĭ parte de eĭ, iar nu de códa caluluĭ. Armăsarul 'mĭ este înşelat, adause paşa adresându-sĕ cătră Negiup, care sĕ ivise în dreptul perdeleĭ.

— Da, stăpâne rĕspunse sclavul.

— Să mergem.

— Să mergem, rĕspunse grecul, dar să luăm şi ceva neferĭ cu noĭ, căcĭ să póte să avem nevoe de luptă.

— Maĭ bine 'mĭ pare s'o câştig prin arme decât fără luptă. Să mergem.

Peste un sfert de oră eĭ eraŭ pe drumul ce duce spre satul Afumațĭ. Sêrmană Mariă! ce viespe spurcată aĭ nutrit!....

V.

Răpirea.

Mușat îndată ce află de călcarea streinuluĭ dincolo de pragul caseĭ stăpânilor sěĭ și vědù că sě înserézǎ, sǎ duse la ómeniĭ din curte care locuiaŭ casele cele micĭ, le porunci a nu sě maĭ depărta dela curte sub nicĭ un cuvênt nicĭ ḑiua nicĭ nóptea, și pe urmǎ merse în sat și strînse maĭ multĭ tinerĭ voinicĭ ca sǎ pǎḑéscǎ curtea câtva timp. După ce făcù aste pregătirĭ, porunci să încue porțile, sě duse singur în odaia rěposatuluĭ boer Dragomir, și luând d'acolo orĭ-câte arme găsi, le duse în camera Mariĭ, le curăți bine, dichisi flintele și pistólele, și după ce le umplù și zăvorî sdravěn ușile, îșĭ așternù o saltea la pragul ușiĭ și sě culcà sǎ dórmǎ.

Maria rîse mult de frica ce inspirase bětrânuluĭ servitor apariţiunea luĭ Ţicalidi, dar nu'l împedecà d'a lua orĭ și câte měsurĭ ar fi voit, căcĭ ea nu era dintr'acele ce sě sparie de arme și de rěsboiŭ.

Doŭě ḑile d'arêndul nu sě întêmplà nimic și nimenĭ strein nu sě ivi prin sat; a treia ḑi ţăraniĭ sě duse fie-care la lucrul sěŭ, și chiar o parte din argaţĭ plecară uniĭ la munca câmpuluĭ și alţiĭ la făcutul cărbunilor, fără să zărésca prinprejur pe cineva inspirător de temere. Trecù diminéţa, trecù nămiaḑul și nimic nu să schimbase din ordinara stare de lucrurĭ, tocmaĭ când sórele era departe cu o suliţă de sfinţit, Maria, pe când îșĭ petrecea luând în rîs temerile bunuluĭ eĭ Mușat, auḑi în depărtare un sgomot ce sěmăna cu tropoitul unor caĭ numěroșĭ, vědù în depărtare un nor de praf

înălţându-sĕ spre sud-vest şi în aceeaşĭ clipă audì, prin sat lătrăturĭ cumplite de cânĭ numĕroşĭ şi vocĭ speriate de bărbaţĭ, femeĭ şi copiĭ, cariĭ alergaŭ de colo până colo strigând:

— Turciĭ! vin turciĭ!

Cum audì Muşat ăst strigăt pe care'l repetà şi Maria retrăgêndu-sĕ dela feréstră, să coborî repede jos, chemà pe tóte fiinţele umane câte maĭ rĕmăsese în curte, care audind şi dênşiĭ ăst strigăt alergaŭ de colo până colo zăpăciţĭ şi înspăimêntaţĭ, iĭ băgà cu zorul în casele cele marĭ, pe bărbaţiĭ iĭ armà cu tot ce găsì bun de apĕrare şi iĭ puse să apere ferestrele, şi pe femeĭ le îndatorà să umple armele; după aceia baricadà uşile cu tot ce găsi maĭ greŭ şi maĭ anevoie de sdrobit şi pe urmă asceptà să soséscă pericolul.

Maria sĕ înarmà şi ea într'o clipă cu o flintă şi doŭĕ pistóle şi sĕ puse să privéscă de la feréstră cele ce sĕ vor întêmpla.

Numĕrul acelor ce fugeaŭ mânând înainte-le deosebite vite de casă sĕ înmulţea pe fie-ce minut. Ţăraniĭ care sĕ întorceaŭ dela câmp, femeile, bĕtrâniĭ şi copiĭ carĭ rĕmăsese acasă, toţĭ fugeaŭ spre partea păduriĭ strigând cât le lua gura:

— Turciĭ, Turciĭ! fugiţĭ că vin Turciĭ!

Turciĭ deocamdată nu sĕ iviră, dar să ivi în capul satuluĭ un nor gros de fum; ăst trist semnal venireĭ lor cea înfiorătóre; acesta era stindardul sub care combăteaŭ eĭ în contra bietuluĭ popor Român care nu să apăra altfel decât cu fuga spre pădure şi munţĭ.

Cu cât trecea timpul, cu atâta sĕ lăţea maĭ mult focul, apropiindu-sĕ de la o casă la alta,

dela o şură de fên la alta, dela un arbore la altul. Austrul care bătea într'acel moment destul de violent îl repeḑi cu o furie grósnică. După ce focul sĕ lăţi în tóte părţile, apărură şi Turciĭ; eĭ nu eraŭ în numĕr îndestul de mare dar eraŭ îmbătaţĭ şi înfuriaţĭ de vin şi de setea de prăḑĭ şi carnagiŭ. Înaintea lor fugea o turmă de ómenĭ îngroziţĭ pe care eĭ îĭ urmăreaŭ în góna cailor fără de milă şi în urma lor sburaŭ cu iuţéla trăsnetuluĭ colóne negre de fum şi limbĭ roşietice de foc care săriaŭ svăpăind din casă în casă, din bordeiŭ în bordeiŭ, din pom în pom trosnind şi nimicind. Era o priveliştе înfricoşată şi sfăşietóre. Sêrmană Românie! câte aĭ maĭ păţit în cursul esistenţeĭ tale de naţiune, câte aĭ înfruntat şi din câte aĭ maĭ scăpat!....

Pe când o ceată îşĭ urma cursul prigoniriĭ şi măcelăririĭ nenorociţilor ţăranĭ, pe când altă ceată rĕmasă în urmă jăfuia casele, pe care focul încă nu le mistuise, cea d'a treia sub conducerea luĭ Ţicalidi şi a luĭ Caraiman-Paşa însuşĭ, să îndreptà spre curtea boerescă, care era ceva maĭ depărtată de sat pe care o găsi încuiată. Cum sĕ puseră în dreptulŭ porţilor fură întêmpinaţĭ cu o salvă de detunăturĭ eşite după ferestrele camerilor de sus ale caselor boerescĭ. Şése turcĭ căḑură morţĭ la picióрele Paşiĭ.

Caraiman auḑind acéstă detunătură tresări, dar îndată ce vĕḑù sânge, nările i sĕ umflară, faţa îĭ sĕ roşi, ochiĭ îĭ sĕ făcură scânteetorĭ, buzele îĭ sĕ învineţiră şi muşchiĭ începură să-ĭ tremure de furie.

— A! strigă el cu turbare, Ghiauriĭ îndrăsnesc să sĕ lupte cu stăpâniĭ lor; atuncĭ luptă

le voiŭ da și eŭ. Doborîțĭ pórta și zidurile ce înconjóră ăst lăcaș necurat, strigă el ómenilor sĕĭ, punețĭ foc la câte-șĭ patru colțurile caseĭ și ucidețĭ fără milă orĭ-ce ființă viŭă vețĭ întêlni.

— Ce facĭ, stăpâne? strigă grecul, trăgêndu-l de mâneca caftanuluĭ, aĭ uitat pentru ce am venit noĭ aicĭ? nu-țĭ maĭ aducĭ aminte că suntem venițĭ să răpim o puiculiță, ér nu să luăm o cetate? Ómeniĭ Mărieĭ Tale o vor omorî-o dacă vor pune în lucrare astă poruncă, saŭ să va lăsa ea a arde de vie decât a sĕ da prinsă.

— Bine ḑicĭ rĕspunse turcul maĭ potolindu-sĕ puțin, să dărîme numaĭ pórta.

Deși glónțele armelor împresuraților nu înceta d'a curge spre Turcĭ și d'ale rări numĕrul, totușĭ pórta fu spartă și doborîtă jos într'un sfert de oră. Turciĭ năvăliră în curte și începură a face și eĭ us de armele lor. După o luptă de maĭ bine de doŭĕ óre, numĕrul turcilor, care sporea prin ajutorul celorlalte cete isbutiră a sparge ușile, a desființa baricadele, a pĕtrunde înlăuntru pe ferestre și pe scară, a sĕ lupta cu ceĭ ce sĕ apăraŭ pept la pept și a'șĭ sĕmăna calea cu victime de ambele sexurĭ. Bravul Mușat și fiul sĕŭ, deși unul bĕtrân și altul încă copil, sĕ luptară cu multă bravură apărând pe stăpâna lor. care nu sta de loc cu mânile în sîn, dar trădătorul Țicalidi îĭ surprinse pe la spate și unuia îĭ sdrobi capul cu o lovitură de flintă și altuia îĭ înfipse maĭ într'același moment în spate un junghiŭ mare și ascuțit.

Buniĭ servitorĭ căḑură scăldațĭ în sângele lor apărând pe Dómna lor, dar înterprida amazónă nu înceta d'așĭ face cu sabia în mână o

trecere prin ăst loc de carnagiŭ; ar fi isbutit chiar să scape de inimiciĭ sĕĭ, carĭ aveaŭ poruncă să n'o atace, dacă miserabilul Amfilochie n'ar fi alergat la o apucătură ca s'o surprindă.

Pe când ea alerga spre el ca să rĕsbune mórtea bunilor servitorĭ, el cădù jos prefăcêndu-sĕ c'a fost lovit şi o lăsà sĕ trécă peste dênsul; cum o vĕdù că trece, sĕ sculă repede în sus, o apucà în braţe pe la spate cu putere şi o lipi de zidul vecin, astfel ca să-ĭ fie peste putinţă de a iĭ sĕ maĭ opune.

În deşert sĕ sbătù ea în braţele cochinţuluĭ, care părea a fi de fier căcĭ nu fù cu putinţă să scape din strânsura lor: în desperarea sa biata copilă scotea ţipete sfăşietóre şi nimenĭ n'alerga ca s'o mântuiască, căcĭ toţĭ ceĭ ce o iubiaŭ gemeaŭ îngheţaţĭ în sângele lor chiar într'aceea cameră!....

Caraiman după ce curăţi cu desăvîrşire camera de hainĭ, sĕ întórse cu Ţicalidi şi privind cu atenţiune spre victima ce să sbătea în braţele luĭ, strigà plin de admiraţiune:

— Pe Alah! tu n'aĭ minţit, Amfilochie când mĭ-aĭ spus că astă fetiţă întrece în frumseţe huriile raiuluĭ. Calul şi baniĭ ce ţĭ-am făgăduit, sunt aĭ tĕĭ. Du-mĭ astă copilă fără a-ĭ face vre-o supĕrare în saraiurile mele, căcĭ am să fac dintr'însa o cadînă care să bage ciudă de mórte chiar în sultana Valide.

Maria vĕdêndu-sĕ lipsită de puterĭ, de libertate şi de ajutor, perdù cunoscinţa şi cădù jos leşinată. Grecul o luà de jos şi o duse binişor până la căruţa caseĭ ce pregătise în curte unul din Turcĭ.

Peste o oră, Caraiman sĕ întorcea împreună

În deșert sĕ sbătù ea în brațele cochințului, căcĭ nu fù cu putință nimĕnuĭ ca s'o mântuiască, căcĭ aceĭ ce o iubea zăceaŭ în sângele lor.

cu Ţicalidi, victima sa şi Turciĭ ce-ĭ maĭ rĕmăsese neucişĭ spre conacul sĕŭ din Bucurescĭ, lăsând focul nestins şi cadavrele celor căḑuţĭ neîngropate.

Când sĕ crepà de ḑiuă întraŭ în satul pustiit şi încă fumegând doĭ călăreţĭ, care sĕ îndreptară glonţ spre casele boerescĭ şi vĕḑênd mulţimea cadavrelor ce întêmpinaŭ în cale şi ruinile fumegânde, scóseră un ţipăt plin de jale şi dete cu bărbăţie pintenĭ cailor.

Intr'o clipă furâ în curte şi în casa boeréscă. Cum întrară înlăuntru să luară cu mânile de pĕr de gróza priveliştei ce aveaŭ inainte-le. Amêndoĭ plângeaŭ ca femeile, amêndoĭ alergaŭ dela cadavru la cadavru, îl ridicaŭ de jos, sĕ uitaŭ la el şi l relăsaŭ murmurând cu durere:

— Nu este ea.

După ce visitară tóte cadavrele, după ce recunoscură pe nefericitul Muşat mort de lovitura de cuţit a greculuĭ şi pe fiul sĕŭ a căreĭ ţeastă era sburată, după ce alergară nebunĭ de desperare prin tóte camerile de sus şi de jos, prin curte şi prin grădină, ḑiseră puţin maĭ liniştiţĭ:

— Maria lipseşte.

Scotocind prin o cameră laterală, deteră de baba Stana pe care o găsiră leşinată într'un dulap, şi numaĭ decât işĭ dădură tóte silinţele ca s'o desmeticéscă.

După ce o aduseră în fire aflară dela ea că, casa a fost călcată de Turcĭ sub conducerea unuĭ Grec venetic, că Caraiman-Paşa a comandat în persónă haita de păgânĭ şi că Maria a fost răpită de eĭ. Astă descoperire făcù pe

unul din eĭ să tresară, să scótă un răgnet cumplit şi să strige:

— Ah! păgânĭ blestemaţĭ, ah! spurcăciunĭ ale pămêntuluĭ, ah! ucigaşĭ de finţe nevinovate şi neîndumnedeiţĭ răpitorĭ de femeĭ! mě jur pe unul D-ḑeŭ de sus şi pe sórele care mě lumineḑă că nu voĭŭ da guriĭ mele pâne şi genelor mele somn, până ce nu voĭŭ isbuti a ridica pe Românĭ ca pe un singur om spre a scăpa de nedreptăţile vóstre.

Camaradul ăstuĭ june pe când el pronunţa cu foc ăst sfânt jurămênt, să aşeḑase pe o laviţă, îşĭ acoperise faţa cu mânile şi plângea murmurând:

— Sêrmana mea sorióră, draga mea Marie! cum te perdù aşa de curênd frăţiorul tĕŭ!.. Ah! scrisă afurisită, cum ne făcuşĭ să ajungem aşa de târḑiŭ!

Aceĭ ce sĕ jeleaŭ şi sĕ blăstĕmaŭ că aŭ ajuns aşa de târziŭ era Radu fratele Mariĭ şi Mîrza logodnicul eĭ; bieţiĭ junĭ! cât eraŭ de desperaţĭ! însăşĭ pietrele ar fi plâns de mila lor, dacă ar fi avut finţă şi ar fi putut să simţă chinul cumplit ce le pricinuia vederea acestor locurĭ triste, maĭ cu sémă când să întêmplă să găséscă prin casă vre-un obiect purtat de cu ḑiua de draga lor Marie.

— Sbor în Bucurescĭ la Caraiman-Paşa, strigă Mîrza sărind în sus după laviţa pe care căḑuse sdrobit de durere, mě duc să-ĭ sorb viéţa, saŭ să o sórbă el pe a mea.

— Nu face una ca asta că te jertfeştĭ fără de folos, rĕspunse Radu, ci să ne întórcem spre Tîrgovişte, căcĭ d'acolo putem nădăjdui mân-

tuire și îndeplinirea jurămêntuluĭ ce aĭ făcut, pe care D-ḑeŭ l'aŭ auḑit.

— Bine ḑicĭ, rĕspunse Mîrza zăpăcit, la Tîrgoviște pe caĭ spre Tîrgoviște! Oh! Mario, oh! draga mea Mario! inima mi sĕ sfâșie când mĕ gândesc în ce primejdiĭ escĭ tu într'acest minut și cŭ nu pot a te mântui!....

VI.

M i h a ĭ.

Nicĭ caiĭ lor, nicĭ drumul lor, astfel merse Radu și Mîrza întorcêndu-sĕ spre Tîrgoviște. De astădată numaĭ vorbeaŭ între dênșiĭ: Radu nu maĭ rostea acele cuvinte pline de rațiune, de patriotism și de încredere în calitățile Domnuluĭ sĕŭ și Mîrza nu maĭ pronunța acele cuvinte de amor dulcĭ și înflăcărate, care ard bu-sele ce le pronunță și rîuréză inima din care isbucnesc; nu, deastădată tăceaŭ ca și negrul mormênt și daŭ mereŭ pintenĭ cailor ce să făcuse numaĭ spume alergând.

O ḑi și o nópte nicĭ nu mâncară nicĭ nu ațîpiră și nicĭ nu descălecară, decât numaĭ ca să scobóre de sub copacĭ cadavrele nenorociților țăranĭ spânḑurațĭ de Turcĭ și să fie de față câte-va minute la Afumațĭ la sfâșietórea tragedie, ce le sdrobise inima; cu tóte acestea nu simțiră nicĭ ce e ostenéla, nicĭ ce e fómea, ci ca cum ar fi fost nisce ființe într'aripate, alergară într'una încurajêndu-sĕ uniĭ pe alțiĭ până ce pe sub séra ḑileĭ a doua dela plecare reîntrară în Tîrgoviște în curtea palatuluĭ Domnesc.

În curtea palatuluĭ să afla o mulțime de caĭ ținuțĭ de frîŭ de către scutelniciĭ boerescĭ

și nenumĕrate rĕdvane, încunjurate de slugĭ și călărașĭ, printre carĭ eraŭ amestecațĭ un numĕr mare de țăranĭ și de ómenĭ din popor. Radu și Mîrza cum ajunse, descălecară, dete frânele în mânile unuĭ tălpaș ce alergà înainte-le îndată ce-ĭ vĕdù și întrară în vestibulul palatuluĭ. Interiorul ca și esteriorul era înțesat de lume de diverse condițiunĭ, care aștepta cu nerăbdare o întêmplare óre-care; ambiĭ căpitanĭ trecură printre lumea dinlăuntru cu iuțéla și nebăgarea de samă cu care trecuse printre lumea de afară, suiră diverse scărĭ, traversară diverse coridóre și sălĭ și nu să opriră decât în pragul săliĭ Spătărieĭ.

Sala tronuluĭ ca și vestibulele, coridórele, și curtea, era plină de o lume compactă. Mihaĭ Vodă sta pe treptele tronuluĭ avênd pe Metropolitul Eftimie la drépta și pe fiul sĕŭ Petru la stânga; împrejurul luĭ staŭ după ranguri toțĭ boeriĭ luĭ ceĭ maĭ de frunte. După boerĭ veneaŭ tóte căpeteniile armateĭ sale din Tîrgoviște și maĭ spre ușă o mulțime de țăranĭ și de tîrgovețĭ; toțĭ eraŭ cu capetele descoperite până și Vodă, numaĭ Metropolitul îșĭ păstra camilafca pe cap.

Înaintea luĭ Vodă sta înghenunchiat un țăran bĕtrân cu înfățișarea cuviósă, care vorbea ceva luĭ Vodă și pe care Măria Sa îl asculta cu mare atențiune, iată ce vorbea moșneagul:

— Măria Ta! ḑicea el cu voce înduioșată dar plină de energie; aibĭ îndurare de nĕcazurile și nevoile nóstre, căcĭ nu maĭ putem răbda. Turciĭ ne prigonesc fără de milă. Nu sĕ mulțămesc cu avutul nostru, nu sĕ mulțămesc cu sărăcia nóstră, nu sĕ mulțămesc cu pârjolirea

holdelor, bisericilor și lăcașurilor nóstre, nu sĕ mulțămesc nicĭ cu necinstea nevestelor și copiilor noștri, ci a început să le răpéscă și viéța. Nu vorbesc de partea vecină cu Dunărea, căcĭ ea de mult a rĕmas pustie din pricina năvălirilor lor, ci vĕ spui că tótă partea despre câmp a țărcĭ Măriĭ Tale este sub un vecĭnic pârjol și sub o vecĭnică măcelărie. Maĭ că n'a rĕmas sat nepârjolit și Român nevĕduvit de către spurcațiĭ de păgânĭ. Plânge pruncul în pântecele mamă-si, Măria Ta. Aibĭ milă de supușiĭ Măriĭ Tale, scólă, ia arma isbândiriĭ în mână și fă dreptate, ca fiĭ noștri sĕ te binecuvinteze că le-aĭ dat o țară unde să pótă trăi nebântuițĭ. Nădejdea oilor este păstorul, cel care apără turma de lupĭ și-șĭ pune sufletul pentru ea, Măria Ta, eștĭ păstorul nostru cel bun, și noĭ oile Măriĭ Tale; apără-ne de lupĭ, stăpâne, căcĭ ne-a ajuns cuțitul la os.

— Așa, Măria Ta, ne-a ajuns cuțitul la os, strigară toțĭ țăraniĭ într'o voce.

Intr'acele minute intrară și Mîrza cu Radu în sală, și cum intrară, Mîrza îșĭ făcù loc printre lume, înaintà până în fața tronuluĭ și acolo cădù în genunche lângă țăranĭ și prosternându-sĕ cu fața la pămênt strigă înecându-sĕ în suspine:

— Dreptate Dómne, dreptate Măria Ta!

Bunul Mihaĭ vĕḑênd îngenunchiat pe unul din căpitaniĭ luĭ ceĭ iubițĭ, făcù un pas spre el ca să'l ridice și'l întrebà cu bunătate:

— Ce aĭ, Mîrzo! ce obidă zace în sufletul tĕŭ? Ce fel de dreptate cerĭ dela Măria Mea?

— Maria, Dómne, rĕspunse căpitanul înecându-sĕ în suspine, scumpa mea logodnică, frumósa Măriĭ Tale fină, nu maĭ e.

— A murit? strigà Mihaĭ cu grăbire.

— Nu sciŭ, póte să fi și murit apĕrându-sĕ contra răpitorilor eĭ.

— Cine a fost așa de sumeț ca să aibă îndrăsnélă? strigă Vodă încruntându-sĕ și puind mâna pe buzduganul domnesc ce sta pus pe o mescióră lângă Tron.

— Turciĭ, Măria Ta.

— Turciĭ!... esclamară toțĭ cu spaimă.

— Da, Măria Ta, rĕspunse Radu, care veni de înghenunchiă și el lângă fratele sĕŭ Mîrza; Turciĭ, uĭtând tóte legile Dumnedȩeescĭ și omenescĭ, m'a lipsit de dulcea mea sorióră, mĭ-a omorît ceĭ maĭ credincioșĭ slujitorĭ aĭ meĭ, a dat jafuluĭ și pustiireĭ satul, în care m'am născut și aŭ fugit în cuibul lor cel plin de fără de legĭ tîrând după eĭ jumĕtate din viața mea, pe Maria, fiica părinților meĭ....

— Iată, Măria Ta, încă o nedreptate turcească, strigă țăranul cel bĕtrân, stând tot în ghenunche, deschidețĭ urechile la jeluirile celor năpăstuițĭ și fă-ne dreptate până maĭ este vreme, până ce maĭ putem răbda.

— Audit'ațĭ boerĭ? ȡise Mihaĭ întorcêndu-sĕ spre demnitariĭ luĭ ceĭ marĭ și bĕtrânĭ; ce ȡicețĭ? maĭ este vreme de perdut? maĭ póte țara să întârzieze?

Boeriĭ întrebațĭ lăsară capul în jos și tăcură.

— Maĭ stațĭ în cumpĕnă, maĭ e cu putință sĕ vĕ maĭ gândițĭ la urmărĭ? nu, urmă Mihaĭ; un minut de întârziere maĭ mult, ar fi un pĕcat de mórte, o nelegiuire; țara ne-a pus în fruntea eĭ ca s'o apărăm, iar nu ca să fim surȡĭ la plângerile eĭ; țara m'a pus pe tronul eĭ ca să-ĭ daŭ mână de ajutor la nevoie, iar nu ca s'o

las să sĕ svêrcoléscă în ghiarele cotropitorilor. Dacă voĭ boerĭ, maĭ stațĭ încă la îndoială, eŭ nu maĭ staŭ; țara mĕ chiamă, eŭ alerg, căcĭ nu maĭ e vreme de zăbavă; cum aŭ dis, ăștĭ creștinĭ, cuțitul a ajuns la os. Sculați-vĕ, dar Românniĭ meĭ, adăogă adresându-sĕ cătră ceĭ îngheunnchiațĭ, ridicațĭ din țărînă frunțile vóstre, căcĭ vi sĕ va face dreptate; păsurile vóstre vor înceta, avutul vostru va remânea al vostru pururea, casele și holdele vóstre nu vor maĭ fi pârjolite, femeile și fiicele vóstre nu vor maĭ fi necinstite, rudele vóstre nu vor maĭ fi măcelărite saŭ vêndute spre a îndura chinul robieĭ, asemenea voiŭ scăpa Mîrzo și pe logodnica ta.

— Măria Sa chiar astădĭ va trămite o ștafetă la Stambul, dise Dan vistierul, luând cuvêntul din gura Măriĭ Sale, și va înfățișa mareluĭ Devlet al Inalteĭ Porțĭ plângerile și tânguirile vóstre contra oștilor împĕrătescĭ.

— Te înșelĭ, Mare Vistiere, rĕspunse Mihaĭ aruncând asupra sfetniculuĭ sĕŭ o căutătură pĭezișe; vremea jelbilor și a tânguirilor s'a dus, acum trebue a ne pune pe fapte. Destule plângerĭ am făcut Devletuluĭ de la Stambul prin Capuchehaiaoa țăriĭ, fără să dobândim vre-o îndestulare, căcĭ urechile Turcilor sunt surde când li sĕ cere dreptate; fiind-că eĭ n'aŭ voit să mĭ-o dea după cum eraŭ datorĭ, mĭ-o voiŭ face eŭ singur, eŭ și cu aĭ meĭ.

— Da, da, noĭ și cu aĭ noștri, strigară toțĭ din sală tremurând de emoțiune.

— Vĕ înțeleg darea din cap cea plină de neîncredere, bĕtrâniĭ meĭ sfetnicĭ, dise Mihaĭ, aruncând spre mariĭ boerĭ o căutătură ironică;

voĭ nu credețĭ pe Român vrednic de nimic bun; așa ațĭ fost și așa vețĭ fi în vecĭ; dacă ar fi ascultat toțĭ domniĭ povețele vóstre, de mult am fi fost un pașalîc turcesc fără viață și fără drepturĭ; prin voĭ nu s'ar fi făcut nicĭ o dată ómeniĭ marĭ; într'astă țară un Mircea saŭ un Țepeș, n'ar fi devenit nicĭ o dată atât de îndrăsnețĭ, și atât de vitejĭ prin îndemnul vostru. Fițĭ însă pe pace, căcĭ vi sĕ va face și de astădată voia, nimenĭ nu vĕ va supĕra pe voĭ, nimenĭ nu vĕ va da de rușine cătră strĕinĭ, nimenĭ nu vĕ va strica cu stăpâniĭ și prietiniĭ voștri; țara și de astă-dată sĕ va mântui prin ea însășĭ, fără ajutorul vostru. Destul am năzuit la strĕinĭ ca să vĕ fac pe plac, acum năzuesc numaĭ la țara mea, la poporul meŭ și cu încredere că mĕ va audi, că mĕ va asculta îĭ dic: Românĭ puținĭ suntem, dar suntem bărbațĭ inimoșĭ și clocotesce în pepturile nóstre sfânta iubire de țară; să ne aducem aminte că suntem urmașiĭ strămoșilor noștri, maĭ ales că de astă-dată nu suntem singurĭ. Vĕdênd că turciĭ sunt numeroșĭ și noĭ puținĭ, am cerut ajutor de la Româniĭ din țările vecine ca de la nisce frațĭ, am trămis pe Cruceru Radu Bărcănescu la Sigismund Batori, Voivodul Ardealuluĭ și pe Stolnicul Stroe Buzescu la Aron Vodă, Domnul Moldaviĭ, și amêndoĭ îmĭ trămit veste înscrisă, că aŭ plecat încóce însoțițĭ de numeróse oștĭ Ardelenescĭ și Moldovenescĭ, carĭ împreunându-sĕ cu oștile mele și cu tótă țara ce de sigur va alerga la strigătul patrieĭ în primejdie, vom doborî, cu ajutorul luĭ D-deŭ, sumeția păgânilor.

— Să trăiască Măria Sa Mihaĭ Vodă! strigă poporul și osteniĭ, într'o voce.